

การรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงและความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลในรายวิชา ปฏิบัติการรักษาโรคเบื้องต้น

รัชณี พิพัฒน์มงคล, พย.ม.*

รัตนา พึ่งเสมา, วท.ม (สาธารณสุขศาสตร์)**

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบพรรณนาเชิงสหสัมพันธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยง ความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษา และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงและความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย จำนวน 176 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบวัดพฤติกรรมการแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยง และแบบวัดความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิก เครื่องมือวิจัยผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.96 และ 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติแบบบรรยายและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษารับรู้ว่าพยาบาลที่เลี้ยงมีการแสดงพฤติกรรมบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 4.10$) คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 57.95 การศึกษาความสัมพันธ์พบว่า การรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.331$, $p < 0.01$) ผลการศึกษามีข้อเสนอแนะว่าควรมีพยาบาลที่เลี้ยงในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล เพื่อส่งเสริมความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาล

คำสำคัญ : การรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยง, ความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิก

* อาจารย์ ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาการพยาบาลอนามัยชุมชนและจิตเวช วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

Nurse's mentoring roles and clinical decision making ability of nursing in basic medical care during practicum

Ratchanee Pipatmongol, M.N.S.(Community Nurse Practitioner)*

Ratana Puengsema, MS.**

Abstract

This descriptive correlation research aimed to describe nurses' mentoring roles, their clinical making decision ability, and examine the correlation of the nurses' mentoring roles and their clinical making decision ability in basic medical care during practicum. Sample included 176 nursing students at The Thai Red Cross College of Nursing. The questionnaires focused on nurses' mentoring roles behavior and clinical decision making. The content of the instruments were all validated. The internal consistency reliability coefficients of the nurse's mentoring roles and clinical making decision ability questionnaire was 0.96, 0.85 respectively. Data were analyzed by descriptive statistics and Pearson's correlation.

Results revealed that the overall mean scores of the nurse's mentoring roles were at a high level ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 4.10$). Score for clinical making decision ability were at an average level of 57.95%. The nurse's mentoring roles were found to correlate with their clinical making decision ability ($r = 0.331$, $p < .01$). The results suggest that clinical making decision ability should be measured before and after finishing the practicum to compare and evaluate the nursing students by mentoring nurses so that it will improve nursing proficiency.

Keywords : *mentoring roles, clinical decision making ability*

---

* Instructor, Department of Community Health Nursing and Psychiatric Nursing, The Thai Red Cross College of Nursing

** Assistant Professor, Department of Community Health Nursing and Psychiatric Nursing, The Thai Red Cross College of Nursing

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพการพยาบาลนับว่าเป็นวิชาชีพที่สำคัญในการให้บริการแก่บุคคลทุกกลุ่มวัย ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน ทั้งในภาวะปกติและเจ็บป่วย การจัดการศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิตจึงจำเป็นที่จะต้องผสมผสานความรู้ในศาสตร์สาขาวิชาชีพการพยาบาลและสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในเรียนการสอน เพื่อเตรียมบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถทันต่อยุคสมัย การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนจึงต้องประกอบไปด้วยการศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะการศึกษาภาคปฏิบัติถือเป็นหัวใจสำคัญในการศึกษา⁽¹⁾ เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้เรียนจากภาคทฤษฎีมาใช้ในสถานการณ์จริงกับผู้ป่วยจริง ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาด้านทักษะวิชาชีพ เกิดความชำนาญในการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาล การเรียนรู้ทักษะด้านการสื่อสารทั้งกับผู้ป่วย ญาติ และเพื่อนร่วมงาน การสร้างสัมพันธภาพ การคิดวิเคราะห์แบบมีวิจารณญาณ และที่สำคัญคือการตัดสินใจทางคลินิกที่ถูกต้อง ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับบริการ

การส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาเรื่องการตัดสินใจทางคลินิกในรายวิชาภาคปฏิบัติจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้นักศึกษามีความพร้อมเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกถึงความมีคุณค่าในตนเองก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพ โดยอาจารย์เป็นผู้คอยกระตุ้นให้นักศึกษาพัฒนาทักษะดังกล่าว แต่จากผลการวิจัย สุชีวา วิชัยกุล⁽²⁾ พบว่าการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่ไม่ได้มุ่งเน้นให้นักศึกษามีการเรียนรู้แบบนำตนเองขาดการคิดที่เป็นเหตุและผล ตลอดจนการสร้าง

ความคุ้นเคยในการเรียนการสอนที่มีครูหรืออาจารย์เป็นผู้ป้อนความรู้อย่างเดียว ทำให้นักศึกษาขาดการขวนขวายกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้ จึงทำให้การพัฒนาเชิงความคิดไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เลี้ยงซึ่งเป็นพยาบาลประจำการในแหล่งฝึกที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการทำงานเข้ามามีส่วนร่วมในการสอนภาคปฏิบัติร่วมกับอาจารย์พยาบาลเพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ในด้านต่างๆและมีความพร้อมในการปฏิบัติงานในวิชาชีพพยาบาล⁽³⁾

พยาบาลพี่เลี้ยงจึงเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย การสอนงาน แนะนำและให้ความช่วยเหลือมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานและเกิดความกระตือรือร้นในการทำงานของพยาบาลจบใหม่⁽⁴⁾⁽⁵⁾ เช่นเดียวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล การมีพยาบาลประจำการทำหน้าที่เป็นพยาบาลพี่เลี้ยงในแหล่งฝึกและเป็นผู้ช่วยสอนโดยตรงแก่นักศึกษาจะส่งผลให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจในการทำงาน มีความสามารถในการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น รวมทั้งพยาบาลพี่เลี้ยงยังเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติบทบาทด้านวิชาชีพให้แก่ นักศึกษาพยาบาล ถ่ายทอดทักษะและประสบการณ์ต่างๆทั้งด้านการทำงาน และด้านอื่นๆทำให้นักศึกษาพยาบาลมีเครือข่ายตลอดคล้อยกับผลการศึกษาของ ชูติมา มาลัย⁽⁶⁾ พบว่า ผลการสอนโดยอาจารย์พี่เลี้ยงมีผลให้ความสามารถในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลสูงกว่าก่อนได้รับการสอน และการสอนโดยอาจารย์พี่เลี้ยง สามารถเพิ่มสมรรถนะของการแก้ปัญหา

ทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีสุดท้ายได้ นอกจากการสอนภาคปฏิบัติแล้วการแสดงบทบาท การเป็นพยาบาลพี่เลี้ยงของพยาบาลประจำการ ก็มีผลต่อการเป็นแบบอย่างการเป็นพยาบาลวิชาชีพ ให้แก่นักศึกษาพยาบาล ซึ่ง Vance⁽⁷⁾ กล่าวว่า บทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยงประกอบด้วยบทบาท ด้านต่างๆดังนี้ คือ บทบาทการเป็นครูผู้สอน บทบาทผู้แนะนำ บทบาทผู้สนับสนุน บทบาทผู้ให้ คำปรึกษา และบทบาทผู้อุปถัมภ์ การแสดงบทบาท ทั้ง 5 ด้านของพยาบาลพี่เลี้ยงจะมีผลต่อการทำงานของ นักศึกษา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวคิดในเรื่อง การแสดงบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยงซึ่งการศึกษา ครั้งนี้อาศัยแนวคิดบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงของ Vance (1982) เนื่องจากเป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษา และการสนับสนุนการใช้สัมพันธภาพระหว่าง บุคคล ซึ่งถือเป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพก่อให้เกิด ประโยชน์ด้านการศึกษาการพยาบาลเปิดโอกาสให้ นักศึกษาได้ปฏิบัติงานจริงและได้รับการประเมิน ผลการปฏิบัติงานจริง สร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีจริยธรรม พัฒนาความรักและความพอใจใน วิชาชีพ⁽⁷⁾ การแสดงบทบาทของพยาบาลพี่เลี้ยง จะประกอบด้วย 5 บทบาทหลัก คือ บทบาทการเป็น ครูผู้สอน มุ่งให้ผู้รับการสอนมีความรู้ความชำนาญ ในการปฏิบัติงาน มุ่งการสอนงานร่วมกับการสาธิต การปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงร่วมกับการให้ คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา บทบาทด้านผู้แนะนำ เป็นการแสดงพฤติกรรมให้ความช่วยเหลือแนะนำ เช่น การแนะนำลักษณะทั่วไปของโรงพยาบาล

การแนะนำให้รู้จักกับบุคลากรของโรงพยาบาล ลักษณะการทำงานของแหล่งฝึก ค่านิยม วัฒนธรรม องค์กร ระเบียบปฏิบัติการการพยาบาล บทบาทนี้ จะดำเนินการควบคู่ไปกับการสอนแต่จะเน้นไปที่ การให้ความคิดเห็นเพื่อให้ข้อมูลการปฏิบัติว่าควรทำ อย่างไรในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จะจัดการกับปัญหา อย่างไร ซึ่งจะนำมาสู่ความสามารถในการตัดสินใจ ทางคลินิกในสถานการณ์จริงอื่นๆต่อไป บทบาท ผู้สนับสนุน เป็นบทบาทที่เน้นการนำศักยภาพของ บุคคลออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การวางแผนการพยาบาล ส่งผลให้เกิดความกล้า แสดงออก กล้าตัดสินใจแก้ไข้ปัญหาการปฏิบัติงาน ด้วยตนเอง บทบาทผู้ให้คำปรึกษา เป็นบทบาท ที่พยาบาลพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาทั้งเรื่องงานและ ชีวิตส่วนตัว ซึ่งการให้คำปรึกษาที่ดีจะช่วยให้ผู้รับ คำปรึกษา มีความพึงพอใจและลดความวิตกกังวล ก่อให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเองและการทำงาน ด้วยความสุข บทบาทผู้อุปถัมภ์ เป็นการให้ความ ช่วยเหลือในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็น การปฏิบัติงาน ความเป็นอยู่โดยทั่วไป รวมถึงการพบปะพูดคุย เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ สุรีย์ ธรรมิกบวร และคณะ⁽⁸⁾ พบว่า การใช้ระบบพยาบาลพี่เลี้ยงที่มีประสิทธิภาพ เกิดผลดีต่อนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลพี่เลี้ยง เช่น ความวิตกกังวลของนักศึกษาต่อการฝึกปฏิบัติงานลดลง เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำให้นักศึกษากล้าซักถาม เกิดเจตคติที่ดีต่อการ ปฏิบัติงานและต่อวิชาชีพ มีความมั่นใจในความรู้ และความสามารถของตนเอง เกิดความผูกพัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมากขึ้น

เนื่องจากรายวิชาปฏิบัติการรักษาโรคเบื้องต้นเป็นรายวิชาสุดท้ายของการเรียนการสอนของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งในรายวิชาดังกล่าว นักศึกษาพยาบาลต้องเดินทางไปฝึกปฏิบัติงาน โรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา เป็นระยะเวลาทั้งหมด 3 สัปดาห์ภายใต้การกำกับดูแลของพยาบาลพี่เลี้ยงในแหล่งฝึก ซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ที่สำคัญเพื่อเป็นรากฐานในการปฏิบัติงานในฐานะพยาบาลวิชาชีพพร้อมกับสหสาขาวิชาชีพ โดยมีอาจารย์พยาบาลเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกและเตรียมความพร้อมแก่นักศึกษา ได้แก่ การจัดฝึกเสริมทักษะปฏิบัติการพยาบาลที่สำคัญ เช่น การฝึกทักษะการให้สารละลายทางหลอดเลือดดำ การเย็บบาดแผลที่ไม่สาหัสในห้องฝึกปฏิบัติการทางการพยาบาลเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ก่อนเดินทางไปฝึกปฏิบัติงานเพื่อให้ นักศึกษามีความชำนาญและมั่นใจเมื่อต้องให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยจริง การปฐมพยาบาลเบื้องต้นซึ่งจะเกี่ยวข้องกับ ลักษณะทั่วไปของโรงพยาบาล ที่พักอาศัย การรับประทานอาหาร ในการจัดให้นักศึกษาไปฝึกปฏิบัติงานนั้น เพื่อให้ครบตามประสบการณ์ของรายวิชา ด้านการประสานงานกับแหล่งฝึกได้ดำเนินการเรื่องของพยาบาลพี่เลี้ยงโดยให้ทางแหล่งฝึกเป็นผู้พิจารณาแต่งตั้งพยาบาลพี่เลี้ยงซึ่งจะต้องมีคุณสมบัติ คือ ประสบการณ์การทำงานในแผนกตรวจโรคผู้ป่วยนอกหรือแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินอย่างน้อย 1 ปี รวมถึงคุณสมบัติอื่นๆที่มีผลต่อการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา อาทิ การผ่านการอบรมหลักสูตรเฉพาะทางการรักษาโรคเบื้องต้น (พยาบาลเวชปฏิบัติ) หลังจากนั้นอาจารย์ผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาจะนำมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

เพื่อให้ นักศึกษาฝึกประสบการณ์ในแหล่งฝึกที่มีความพร้อมและได้รับประโยชน์สูงสุด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยง และความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทยภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติงานในรายวิชาการรักษาโรคเบื้องต้น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงกับความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาล

สมมุติฐานการวิจัย

การรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาล

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research)

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ชั้นปีที่ 4 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ นักศึกษาพยาบาลที่ลงทะเบียน

ในรายวิชาปฏิบัติการรักษาโรคเบื้องต้นโดยฝึกปฏิบัติงานครบตามระยะเวลาที่รายวิชากำหนด 3 สัปดาห์ และสนใจและสมัครใจในการเข้าร่วมโครงการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดพฤติกรรมกรรมการแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยง โดยวัดจากการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาล ดัดแปลงจากแบบสอบถามของ กัลยา ศรีกล้า⁽⁹⁾ จำนวน 37 ข้อใน 5 บทบาทได้แก่ บทบาทการเป็นครูผู้สอนจำนวน 9 ข้อ บทบาทผู้แนะนำ จำนวน 8 ข้อ บทบาทผู้สนับสนุน จำนวน 7 ข้อ บทบาทผู้ให้คำปรึกษาจำนวน 7 ข้อ และ บทบาทผู้อุปถัมภ์จำนวน 6 ข้อ หาความตรงด้านเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และนำมาหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยไปทดลองใช้กับ นักศึกษาพยาบาล จำนวน 53 คน และนำมาคำนวณหาค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีของ Cronbach's alpha coefficient ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.96 แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5 คะแนน มีการปฏิบัติพฤติกรรมเป็นประจำ

4 คะแนน มีการปฏิบัติพฤติกรรมบ่อยครั้ง

3 คะแนน มีการปฏิบัติพฤติกรรมเป็นบางครั้ง

2 คะแนน มีการปฏิบัติพฤติกรรมเป็นส่วนน้อย

1 คะแนน มีการปฏิบัติพฤติกรรมน้อยที่สุดหรือไม่เคยปฏิบัติเลย

เกณฑ์การแปลผล

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 มีระดับการแสดงบทบาทที่เลี้ยงมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 มีระดับการแสดงบทบาทที่เลี้ยงมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 มีระดับการแสดงบทบาทที่เลี้ยงปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 มีระดับการแสดงบทบาทที่เลี้ยงน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 มีระดับการแสดงบทบาทที่เลี้ยงน้อยที่สุด

2. แบบประเมินความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกแปลและดัดแปลงมาจาก Clinical decision making in nursing scale ของ Elwyn⁽¹⁰⁾ โดยผู้วิจัยได้นำมาดัดแปลงให้มีความเหมาะสมเป็นแบบประเมินการตัดสินใจทางคลินิกในการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลจำนวน 12 ข้อ แต่ละข้อมีระดับการประเมิน ตั้งแต่ระดับ 1-5 โดยมีคะแนนรวมตั้งแต่ 12-60 คะแนนที่สูงบ่งชี้ถึงความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกที่ดี หาความตรงด้านเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านและนำมาหาค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 53 คน และนำมาคำนวณหาค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีของ Cronbach's alpha coefficient ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.85

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ภายหลังสิ้นสุด

การฝึกในรายวิชาปฏิบัติการรักษาโรคเบื้องต้น ดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์ ขอความร่วมมือผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความยินยอมและสมัครใจ ผู้วิจัยเข้าพบผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยเซ็นยินยอมก่อนตอบแบบสอบถาม โดยเลือกช่วงเวลาที่ยุ้เข้าร่วมการวิจัยมีความสะดวก ไม่กระทบการเรียนการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สถิติบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล แบบวัดพฤติกรรมการแสดงบทบาทพยาบาลที่เสี่ยง และแบบประเมินความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิก

2. สถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลที่เสี่ยงและความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 176 คน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 97.73) เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-22 ปี (ร้อยละ 78.26) ผ่านการฝึกปฏิบัติ ณ โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมา จำนวนชั่วโมงการฝึกทั้งสิ้น 128 ชั่วโมง ระยะเวลา 3 สัปดาห์

ผลการศึกษาการแสดงบทบาทพยาบาลที่เสี่ยงโดยสอบถามจากพฤติกรรมการแสดงบทบาท

พยาบาลที่เสี่ยงใน 5 บทบาท ได้แก่ บทบาทการเป็นผู้สอน บทบาทผู้แนะนำ บทบาทผู้สนับสนุน บทบาทผู้ให้คำปรึกษา บทบาทผู้อุปถัมภ์ พบว่าพยาบาลที่เสี่ยงมีการแสดงบทบาทด้านการเป็นผู้อุปถัมภ์มากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$, $SD = 3.51$) บทบาทผู้แนะนำ ($\bar{X} = 4.36$, $SD = 4.10$) บทบาทผู้สอน ($\bar{X} = 4.34$, $SD = 4.79$) บทบาทผู้สนับสนุน ($\bar{X} = 4.33$, $S.D. = 3.76$) และบทบาทผู้ให้คำปรึกษา ($\bar{X} = 4.28$, $S.D. = 4.33$) โดยในภาพรวมพฤติกรรมต่อการแสดงบทบาทพยาบาลที่เสี่ยงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, $S.D. = 4.10$)

ผลการศึกษาระดับความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิก พบว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกอยู่ในระดับดี จำนวน 102 คน (ร้อยละ 57.95) และมีความสามารถในการตัดสินใจในระดับดีมาก จำนวน 74 คน (ร้อยละ 42.05)

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลที่เสี่ยงและความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิก พบว่า บทบาทผู้สนับสนุนมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกมากที่สุด ($r = .377$, $p < .01$) รองลงมาเป็นบทบาทผู้แนะนำ ผู้สอน ผู้อุปถัมภ์ ($r = .375$, 0.338 , 0.302 , $p < .01$) และบทบาทพยาบาลที่เสี่ยงที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุดคือ บทบาทการเป็นผู้ให้คำปรึกษา ($r = 0.263$, $p < .01$) โดยภาพรวมพฤติกรรมการแสดงบทบาทพยาบาลที่เสี่ยงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลอยู่ระดับปานกลาง ($r = 0.331$, $p < .01$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยง กับความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิก

ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การแสดง บทบาทพยาบาลที่เลี้ยง	ความสามารถในการตัดสินใจ ทางคลินิก	ระดับความสัมพันธ์
บทบาทผู้สนับสนุน	.377*	ปานกลาง
บทบาทผู้แนะนำ	.375*	ปานกลาง
บทบาทการเป็นผู้สอน	.338*	ปานกลาง
บทบาทผู้อุปถัมภ์	.302*	ปานกลาง
บทบาทของผู้ให้คำปรึกษา	.263*	น้อย
รวม	.331*	ปานกลาง

p value < .01

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาการรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลที่เลี้ยง พบว่า พยาบาลที่เลี้ยงมีการแสดงบทบาทการเป็นพยาบาลที่เลี้ยงในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากพยาบาลที่เลี้ยงเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าสามารถเป็นแบบอย่างในวิชาชีพผู้ซึ่งทำหน้าที่แนะนำฝึกสอนชี้แนะแนวทางแก่ผู้ที่มีประสบการณ์ในวิชาชีพน้อยกว่า⁽⁸⁾ ทำให้เกิดความมั่นใจเมื่อแสดงพฤติกรรมบทบาทพยาบาลที่เลี้ยง โดยเฉพาะบทบาทด้านผู้อุปถัมภ์ ($\bar{X} = 4.38$, $SD = 3.51$) เป็นการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในด้านการจัดหาอุปกรณ์ ตำรา หนังสือ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆตามความเหมาะสม การช่วยเหลือความปลอดภัยในการทำงานให้แก่ศึกษาพยาบาล พบว่าพยาบาลที่เลี้ยงมีการแสดงบทบาทด้านนี้มากที่สุดเนื่องจากเป็นบทบาทที่สามารถกระทำได้โดยไม่ต้องอาศัยความสนิทสนมคุ้นเคย หรือระยะเวลาในการปรับตัว

รองลงมาได้แก่บทบาทผู้แนะนำ ($\bar{X} = 4.36$, $SD = 4.10$) เป็นการแสดงพฤติกรรมให้ความช่วยเหลือแนะนำการปฏิบัติตัว ณ แหล่งฝึกของนักศึกษา เช่น การแนะนำลักษณะทั่วไปของโรงพยาบาล การแนะนำให้รู้จักกับบุคลากรของโรงพยาบาล ลักษณะการทำงานของแหล่งฝึก ค่านิยม วัฒนธรรมองค์กร ซึ่งจะแตกต่างกับบทบาทด้านอื่นๆที่ทั้งพยาบาลที่เลี้ยงและนักศึกษาพยาบาลจะต้องมีความสนิทสนมคุ้นเคยในระดับหนึ่งจึงจะแสดงบทบาทได้ เช่น บทบาทผู้ให้ปรึกษาซึ่งเป็นบทบาทที่นักศึกษาพยาบาลและพยาบาลที่เลี้ยงสามารถคุยระบายความในใจและความคับข้องใจเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงานทำให้พยาบาลที่เลี้ยงมีการแสดงบทบาทด้านนี้น้อยที่สุด⁽¹⁰⁾ นอกจากนี้ทางวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทยได้จัดอบรมพยาบาลที่เลี้ยงเปิดโอกาสให้พยาบาลที่เลี้ยงในแหล่งฝึกที่ได้รับการมอบหมายจากโรงพยาบาลให้เข้ามาร่วมอบรมเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการแสดงบทบาทหน้าที่ของตนเองเมื่อต้องเป็นพยาบาลที่เลี้ยงให้แก่

นักศึกษาพยาบาล ทำให้อาจมีการเตรียมการเป็นพยาบาลพี่เลี้ยงเพื่อปรับปรุงและพัฒนาบทบาทของตนเอง

ผลการศึกษาความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทยภายหลังการฝึกปฏิบัติงานในรายวิชาปฏิบัติการรักษาโรคเบื้องต้น พบว่ามีคะแนนความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาพยาบาลได้ผ่านการศึกษาในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทำให้มีความพร้อมด้านความรู้และประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติการพยาบาลบนหอผู้ป่วย สอดคล้องกับผลการศึกษาที่ผ่านมาว่าลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล วุฒิภาวะ^(11,12) และความรู้สะสมที่ได้รับจากการเรียน รวมถึงการผ่านประสบการณ์ในสถานการณ์ที่หลากหลายส่งผลต่อความคิดตัดสินใจทางคลินิก⁽¹³⁾ ทำให้เมื่อนักศึกษาพยาบาลต้องฝึกปฏิบัติงานในรายวิชาปฏิบัติการรักษาโรคเบื้องต้น ณ โรงพยาบาลชุมชนต้องปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์จริงที่มี

ความหลากหลายและไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า ด้วยตนเองภายใต้การดูแลของพยาบาลพี่เลี้ยง ได้ใช้ทักษะการตัดสินใจทางคลินิกทำให้เกิดความมั่นใจ ภาคภูมิใจ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะการตัดสินใจทางคลินิกที่ดี

การรับรู้การแสดงบทบาทพยาบาลพี่เลี้ยงมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการตัดสินใจทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.331, p < 0.01$) ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่าระบบพี่เลี้ยงในวิชาชีพการพยาบาลถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะหล่อหลอมพัฒนาทักษะความชำนาญ การคิดตัดสินใจ และคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ โดยเฉพาะการเป็นแบบอย่างทางวิชาชีพ ทำให้เกิดการเรียนรู้สามารถพัฒนาทักษะด้านการปฏิบัติการพยาบาล⁽¹³⁾

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ควรจัดให้มีระบบพยาบาลพี่เลี้ยงในรายวิชาปฏิบัติของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

1. สมคิด รักษาสัตย์. การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533;2:1-14.
2. สุชีวา วิชัยกุล. ผลการสอนโดยอาจารย์ที่เลี้ยงต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคลินิกของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข [อินเทอร์เน็ต]. ม.ป.ป. [เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 พ.ย. 2554]: เข้าถึงได้จาก: <http://www.researchgate.net/publication/27809462>
3. พนมพร ยงทองมุก. รายงานการวิจัยเรื่อง ผลการใช้ระบบพยาบาลที่เลี้ยงต่อความสุข และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการฝึกปฏิบัติงานวิชาการบริหารการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลสระบุรี. กรุงเทพฯ: สถาบันบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข; 2548.
4. สุตจิต ไตรประคอง. ผลของระบบพยาบาลที่เลี้ยงต่อการปฏิบัติบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงและความพึงพอใจของพยาบาลที่เลี้ยง ฝ่ายบริการพยาบาล โรงพยาบาลสงขลานครินทร์. สงขลานครินทร์เวชสาร 2551; 26:163-72.
5. ศิริมา โกมารทัต. ผลของการใช้รูปแบบพยาบาลที่เลี้ยงต่อความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาใหม่ [วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล]. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2549.
6. ชุติมา มาลัย, พิษณีย์วีร์ สิงห์ปัญจันที, อรพินท์ อนันตริยกุล. ผลการสอนโดยอาจารย์ที่เลี้ยงต่อความสามารถในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ราชบุรี. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2546;15:55-6.
7. Vance CN. The mentor connection. J Nurs Adm 1982;12:7-13.
8. สุรีย์ ธรรมิกบวร, นวลใบ พิษชาติ, ปรียา ตะวรธรรม, กุลธิดา กุลประทีปปัญญา, สาดิ สายทอง, ไพรัชทิพย์ กลิพันธ์. ผลการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติวิชาการบริหารการพยาบาลโดยใช้ระบบที่เลี้ยง [อินเทอร์เน็ต]. 2542. [เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 พ.ย. 2554]: เข้าถึงได้จาก: <http://www.bcnsp.ac.th/research/admiport.html>
9. กัลยา ศรกล้า. ความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงบทบาทที่เลี้ยงของพยาบาลประจำการกับความพึงพอใจในงานของพยาบาลสำเร็จใหม่ โรงพยาบาลศูนย์สังกัดกระทรวงสาธารณสุข [วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2543.

10. Elwyn G, Edwards A, Wensing M, Hood K, Atwell C, Grol R. Shared decision making : developing the OPTION scale for measuring patient involvement. Qual Saf Health 2003;12:93-9.
11. มาเรียม เพราะสุนทร, อารีวรรณ อ่วมตานี. ประสบการณ์การทำงานของพยาบาลผู้ป่วยในโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ. วารสารสภาการพยาบาล 2552;24:56-69
12. Sujin S, Juyoung H, Kyungrim S, Michael K. Critical thinking ability of associate, baccalaureate and RN-BSN senior students in Korea. Nurs Outlook 2006;54:328-33.
13. Garrett B. Student nurses' perceptions of clinical decision-making in the final year of adult nursing studies. Nurse Educ Pract 2005;5:30-9.